

Aftale om håndtering af terrænnært grundvand i regnvandskloakerede områder

Stemmeaftale mellem

Regeringen (S, V, M) og Socialistisk Folkeparti, Liberal Alliance, Det Konservative Folkeparti, Enhedslisten, Radikale Venstre og Alternativet.

Over de seneste årtier er udfordringerne med det terrænnære grundvand steget betragteligt. Det forventes kun at blive værre af klimaforandringerne med øget regn og stigende havvand. Modelberegninger foretaget af GEUS viser, at grundvandet i gennemsnit forventes at stige med mellem 10 og 27 centimeter i Danmark frem mod slutningen af dette århundrede.

Denne udvikling skaber problemer for grundejere i de ramte områder, som får oversvømmet deres fundamenter og kældre, og det skaber også udfordringer med underminering af infrastruktur som f.eks. veje. Det skaber ligeledes problemer for spildevandsforsyningsselskaberne, fordi grundvand siver ind i renseanlæg via kloakledninger, hvilket medfører et større energiforbrug og udledning af flere næringsstoffer til omgivelserne. Dette medfører store økonomiske konsekvenser for den enkelte grundejer og hele samfundet.

I dag er den enkelte grundejer overladt til selv at forebygge og udbedre skader fra terrænnært grundvand. Beregninger peger på, at det er samfundsøkonomisk hensigtsmæssigt i områder med tættere bebyggelse at håndtere det terrænnære grundvand i kollektive løsninger frem for individuelle løsninger. Et pilotprojekt fra 2021 viser, at ca. 450.000 bygninger med boliger i Danmark har mindre end en meter til grundvandsspejlet 80 procent af året. Heraf ligger ca. 360.000 bygninger med boliger inden for kloakerede områder, hvor spildevandsforsyningsselskaberne har ansvaret for at håndtere tag- og overfladevand (regnvand).

Der er behov for at komme foran udviklingen og forebygge skaderne, hvilket kræver en strukturel løsning for det terrænnære grundvand samt store og langsigtede investeringer. For at sikre danskerne mod konsekvenserne af stigende grundvand er partierne enige om at indføre nye regler på området:

1. Kommunernes spildevandsplanlægning

Kommunalbestyrelsen planlægger i dag for bortskaffelse af spildevand i kommunen, herunder for tag- og overfladevand (regnvand), og fastlægger spildevandsforsyningsselskabernes kloakeringsområder i spildevandsplanen. Det kan være svært at adskille tag- og overfladevand (regnvand) fra terrænnært grundvand, da det kan være det samme vand, der på kort tid befinder sig over og under terræn. Planlægningen for begge vandkilder vil give kommunen mulighed for at skabe bedre sammenhæng og synergi mellem kommunale opgaver.

Aftalepartierne er derfor enige om, at kommunalbestyrelsen fremover skal planlægge for håndteringen af terrænnært grundvand. De nye regler giver kommunalbestyrelsen ansvaret for i

spildevandsplanen at fastlægge, hvor spildevandsforsyningsselskaberne skal gennemføre grundvandssænkende foranstaltninger inden for eksisterende eller planlagte kloakerede områder til håndtering af regnvand. Det er en forudsætning, at de grundvandssænkende foranstaltninger er samfundsøkonomisk hensigtsmæssige.

2. Spildevandsforsyningsselskabernes forsyningspligt

Spildevandsforsyningsselskaberne har i dag pligt til at forsyne ejendomme inden for spildevandsforsyningsselskabets kloakeringsområde med kloaker til husspildevand og regnvand i det omfang, som det fremgår af kommunens spildevandsplan.

Aftalepartierne er enige om, at spildevandsforsyningsselskaberne skal foretage grundvandssænkende foranstaltninger inden for områder, som er fastlagt af kommunalbestyrelsen i spildevandsplanen for at undgå eller begrænse oversvømmelse af infrastruktur og bygninger og uønsket indsigvning af terrænnært grundvand i spildevandsforsyningsselskabernes spildevandsanlæg i det omfang, at det er samfundsøkonomisk hensigtsmæssigt.

Aftalepartierne er således enige om, at de nye regler skal sikre, at spildevandsforsyningsselskabernes forsyningspligt udvides til også at gælde grundvandssænkende foranstaltninger vedrørende terrænnært grundvand inden for områder, hvor der er eksisterende eller er planlagt for kloakering til håndtering af regnvand. Spildevandsforsyningsselskaberne håndterer allerede i dag regnvand i disse områder, og det er oplagt at bruge deres ekspertise til også at håndtere det terrænnære grundvand, ligesom det vil åbne op for nye synergieffekter.

Aftalepartierne er endvidere enige om at stille krav om samfundsøkonomisk hensigtsmæssighed for at sikre, at spildevandsforsyningsselskabernes investeringer i grundvandssænkende foranstaltninger for forbrugernes spildevandstakster kun må gennemføres i det omfang, at de sparede skader står mål med udgiften til forebyggelse. Herved sikres det også, at spildevandsforsyningsselskabernes forbrugere ikke skal betale unødigt meget for løsningerne.

3. Takstfinansiering for spildevandsforsyningsselskaberne

Aftalepartierne er enige om, at spildevandsforsyningsselskabernes opgave med håndtering af terrænnært grundvand (både samfundsøkonomisk beregning og gennemførelse af grundvandssænkende foranstaltning) med de nye regler vil kunne takstfinansieres.

Betalingsmodellen fra de gældende regler om regnvand videreføres, da håndtering af regnvand og terrænnært grundvand og udfordringerne forbundet hermed har en række ligheder. Det vil sige, at håndteringen af terrænnært grundvand ligesom håndtering af regnvand vil kunne finansieres over de almindelige spildevandstakster fra de tilsluttede forbrugere.

Aftalepartierne har dog noteret sig, at der fra erhvervslivet er fokus på størrelsen af spildevandstaksterne, da disse har en indflydelse på erhvervslivets konkurrenceevne. Aftalepartierne er derfor enige om at videreføre trappemodellen, der sikrer en udfladning af spildevandsbetalingen hos større vandforbrugende virksomheder, så den også gælder på dette område.

Aftalepartierne er dertil enige om, at der skal gennemføres en analyse af betalingsreglerne for vandsektoren, herunder alternative modeller for, hvordan vandselskabernes og særligt spildevandsforsyningsselskabernes store og stigende omkostninger til klimatilpasningsprojekter kan fordeles blandt de tilsluttede forbrugere.

Aftalepartierne noterer sig, at der i det nedsatte Vandreguleringsudvalg arbejdes med den overordnede økonomiske regulering af vandsektoren frem til sommeren 2026. Partierne er enige om, at der er behov for at opnå klarhed over den fremadrettede økonomiske regulering, da arbejdet kan medføre væsentlige forandringer for vandsektoren. Aftalepartierne er derfor enige om, at analysen af betalingsreglerne igangsættes i forlængelse af Vandreguleringsudvalgets afrapportering. Dette vurderes hensigtsmæssigt, da takststigninger som følge af projekter til håndtering af terrænnært grundvand først forventes om en del år, og at stigningen vil ske gradvist i takt med, at projekter gennemføres og efterfølgende afskrives.

Aftalekredsen forelægges analysen af en fremadrettet betalingsstruktur for vandsektoren, hvor bl.a. fordele og ulemper ved f.eks. at fastsætte en 'klimatilpasningstakst' er belyst.

4. Tilladelse til bortledning og anden sænkning af grundvandsstanden

Aftalepartierne er enige om, at bortledning og anden sænkning af grundvandsstanden med de nye regler vil kræve tilladelse fra kommunen. Idet der fremover forventes behov for sænkning af grundvandsstanden i flere områder, og de eksisterende regler ikke vurderes tilstrækkelige, vil det være hensigtsmæssigt, at kommunen konkret tager stilling til, at der ikke sænkes grundvand, hvor det kan være uhensigtsmæssigt – eksempelvis af hensyn til grundvandsressourcen.

Aftalepartierne er endvidere enige om, at eventuelle skader, der kan opstå ved bortledningen, vil skulle erstattes af spildevansforsyningsselskaberne, idet bortledningen sker for selskabernes regning. I tilladelsen vil der skulle fastsættes vilkår om en nærmere angiven afhjælpning af skade på anden ejendom. Kommunerne vil herudover ved meddelelse af tilladelserne også skulle påse, at hensyn til miljø og natur overholdes, herunder risikoen for mobilisering af jordforureninger.

Aftalepartierne er derfor enige om, at der med de nye regler skal indføres et generelt krav om tilladelse til bortledning eller anden sænkning af grundvandsstanden, men at der dog samtidig fastsættes en minimumsgrænse før, at en tilladelse til bortledning eller anden sænkning af grundvandsstanden er nødvendig. Grænsen fastsættes til et niveau, der som udgangspunkt friholder størstedelen af de private husstande fra kravet om tilladelse. De mængder af bortledt grundvand, der ligger under minimumsgrænsen, og som anslås at skulle bortledes om året, vurderes ikke at have væsentlige konsekvenser for grundvandets kvantitative tilstand.

5. Opfølgning og evaluering

Aftalepartierne er enige om, at de nye regler skal evalueres på et passende tidspunkt med henblik på at belyse, om reglerne fungerer efter hensigten og medvirker til at understøtte klimatilpasningsindsatsen vedrørende terrænnært grundvand. Aftalepartierne vil senest i 2030 blive forelagt et oplæg til beslutning herom.

Evalueringen skal afdække, i hvilket omfang kommunerne har planlagt for håndtering af terrænnært grundvand, hvilke erfaringer spildevandsforsyningsselskabernes har gjort sig med at gennemføre samfundsøkonomiske beregninger i forbindelse med konkrete grundvandssænkende foranstaltninger og hvor mange konkrete projekter, som er etableret, er under etablering eller er planlagt etableret.

Evalueringen præsenteres for aftalepartierne og vil blive offentliggjort.

Nærværende aftale har karakter af en stemmeaftale, idet aftalepartierne forpligter sig til at stemme for lovforslag, der udmønter aftalens indhold.

Miljøministeren fremsætter snarest et lovforslag om ændring af lov om miljøbeskyttelse, lov om vandforsyning, lov om betalingsregler for spildevandsforsyningsselskaber m.v. og vandsektorloven, der vil indeholde aftalens elementer om etablering af den lovgivningsmæssige ramme for kommunernes og spildevandsforsyningsselskabernes håndtering af terrænnært grundvand, herunder betalingsmodellen, og aftalepartierne er enige om at stemme for vedtagelse af reglerne.

Lovforslaget er en udmøntning af et af de initiativer, som regeringen præsenterede med Klimatilpasningsplan I i oktober 2023.